

POLITICKÉ VEDY / POLITICAL SCIENCES

Časopis pre politológiu, najnovšie dejiny, medzinárodné vzťahy, bezpečnostné štúdiá / Journal for Political Sciences, Modern History, International Relations, security studies

URL of the journal / URL časopisu: <http://www.politickevedy.fpvmv.umb.sk>

Author(s) / Autor(i): Daniela Škutová – Radoslav Packa
Article / Článok: Migrácia v kontexte kultúrnych a národných identít prijímajúcich štátov
Publisher / Vydavateľ: Fakulta politických vied a medzinárodných vzťahov – UMB Banská Bystrica / Faculty of Political Sciences and International Relations – UMB Banská Bystrica
DOI: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2021.24.3.109-128>

Recommended form for quotation of the article / Odporúčaná forma citácie článku:

ŠKUTOVÁ, D. – PACKA, R. 2021. Migrácia v kontexte kultúrnych a národných identít prijímajúcich štátov. In *Politické Vedy*. Vol. 24, no. 3, pp. 109-128. ISSN 1335 – 2741. Available at: <https://doi.org/10.24040/politickevedy.2021.24.3.109-128>

By submitting their contribution the author(s) agreed with the publication of the article on the online page of the journal. The publisher was given the author's / authors' permission to publish and distribute the contribution both in printed and online form. Regarding the interest to publish the article or its part in online or printed form, please contact the editorial board of the journal: politicke.vedy@umb.sk.

Poskytnutím svojho príspevku autor(i) súhlasil(i) so zverejnením článku na internetovej stránke časopisu *Politické vedy*. Vydavateľ získal súhlas autora / autorov s publikovaním a distribúciou príspevku v tlačenej i online verzii. V prípade záujmu publikovať článok alebo jeho časť v online i tlačenej podobe, kontaktujte redakčnú radu časopisu: politicke.vedy@umb.sk.

MIGRÁCIA V KONTEXTE KULTÚRNYCH A NÁRODNÝCH IDENTÍT PRIJÍMAJÚCICH ŠTÁTOV

MIGRATION IN THE CONTEXT OF CULTURAL AND NATIONAL IDENTITIES OF HOST STATES

Daniela Škutová – Radoslav Packa*

ABSTRACT

The topic of migration has before been a subject of numerous studies, particularly in terms of analyzing the economic costs and benefits to accepting and integrating migrants into the host country's work force. While the conclusions were in economic terms in favor of integrating foreign workers, there exist concerns that the process of integration itself can have hidden costs on the host state, in terms of damaging social cohesion necessary for the functioning of the modern state. This paper addresses the issue of social impacts of migration through an analysis of a select group of cases of individual states through which it is possible to observe how immigration impacts their society. The analysis is done on a group of individual cases, selected for their varying approach to migration and social integration, as well as referencing more recent studies about identitarian and cultural cohesion as well as research on political tolerance. The results of the analysis seem to indicate that it is the context of the of the host country, specifically its approach to national identities and the mutual relations of subnational groups that determines the social impacts of immigration. Also, the way the host country conceptualizes its national identity, whether it is based on an adherence to an ethnicity or a culture, tends to impact the smoothness of the integration process. Thus, any policies suggestions in terms of creating more cohesive societies, should be preceded with an in-depth analysis of the host country, in terms of its social structure and mutual relations of present subgroups.

* Doc. PhDr. Daniela Škutová, PhD. pôsobí ako docentka na Katedre politológie Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Kuzmányho 1, 974 01, Banská Bystrica, Slovenská republika, e-mail: daniela.skutova@umb.sk.

* Mgr. Radoslav Packa pôsobí ako externý doktorand na Katedre politológie Fakulty politických vied a medzinárodných vzťahov, Univerzita Mateja Bela v Banskej Bystrici, Kuzmányho 1, 974 01, Banská Bystrica, Slovenská republika, e-mail: radoslavpacka@gmail.com.

Key words: Migration, Integration, Identity, Social Cohesion, Ethnicity, Culture, Multicultural, Multinational States

Úvod

V súčasnosti populárna otázka migrácie a jej efektov na spoločnosť vzbudzuje výraznú diskusiu ohľadom účinkov, ktoré má migrácia na prijímajúcu spoločnosť. Prichádzame do kontaktu s prípadovými štúdiami, kde vidíme vykreslené negatívne efekty migrácie, vymenované štatistiky, ktoré korelujú zvýšenú mieru migrácie s narastajúcou kriminalitou (Bianchi, 2012), podložené kvalitnými prieskumami. (Reality Check: Are Migrants Driving Crime in Germany? 2018) Avšak pri otázke migrácie existujú úskalia, ktoré bývajú opomenuté a pri ktorých nám kvantitatívne metódy nemusia postačovať. Ambíciou tohto textu je poukázať na to, v čom spočíva problém v korelovaní negatívnych sociálnych javov a migráciou, identifikovať hlavné úskalia a následne poskytnúť alternatívnu perspektívu na tento problém.

Základné otázky s čisto kvantitatívnym prístupom k špecifikám migrácie môžeme rozdeliť na niekoľko skupín pojmov, viažucich spojitú vedeckú riešenie tohto problému: kontextuálne faktory, identita, kultúrne vplyvy apod., ktoré pôsobia, že každý štát sa nachádza vo vlastnej jedinečnej situácii ohľadom migrácie¹. Migrácia neznamená to isté pre Brita, Kanadana, Nemca a Španiela ako znamená pre Slováka, Maďara, Američana alebo Rusa. Zloženie týchto spoločností, ich politická "klíma", ich existujúce kultúrne konflikty a prevládajúce naratívy ohľadom migrantov majú vplyv, ktorý je obtiažne kvantifikovať a v prípade pokusov o kvantifikáciu takýchto účinkov, narážame napríklad na úskalia v obťažnosti komparácie týchto štúdií pre nekompatibilné definície.²

Vo všeobecnosti sa zdá, že viacej ako efekty migrácie, by sme mali k tejto problematike pristupovať s citom ku kontextu. Inak povedané, viac ako pokúšať sa extrapolovať účinky migrácie z kvantitatívnych dát by nás malo zaujímať kto migruje, kam a prečo. Negatívne efekty migrácie sa totiž nedajú oddeliť od ťažko kvantifikovateľných pojmov ako kultúrne rozdiely. Migrant si so sebou totiž nenesie len svoju pracovnú silu, ale aj kultúrne predstavy a spôsob, akým sa k

¹ Zvlášť sme vychádzali s textov Willa Kymlicku na tému multinacionálnych štátov a ich prístupom k migrácii. Kymlicka ukazuje, ako každý z jeho príkladov multinacionálnych štátov má podstatne odlišný prístup k imigrantom. Bližšie o príkladoch nižšie v tomto texte.

² Rozdielny spôsob definície komplikovaných javov ako miera tolerance spoločnosti sťažujú tvorbu metaanalýz. Rozličné prístupy výskumu tohto javu nájdeme napríklad v Gibsonových štúdiách (Gibson, 2013); (Gibson, 2006).

nemu stavia prijímajúca spoločnosť, ovplyvňuje aj jeho schopnosť byť ekonomicky prospešný pre danú spoločnosť. Môžeme sa stretnúť s argumentom, že ide o jazykovú alebo kultúrnu bariéru a je treba uznať, že ide o problém, ktorý nie je vyriešený. Absenciu jednotného riešenia môžeme ale pripísať práve tomu, že pri migrácii záleží nielen kto migruje, ale odkiaľ a kam. Tieto faktory majú výraznejší vplyv na to, ako problém migrácie kvantitatívne podchytiť.

1. Národná identita v moderných štátoch

Pre pochopenie kontextuálnych vplyvov na postoj spoločnosti k migrácii je dôležité uviesť príklad multinacionálnych štátov. Multinacionálne štáty, čiže tie štáty, kde národná identita populácie nie je jednotná, tvoria zaujímavé prípady už preto, že v nich neprevláda jedna identita, do ktorej sa migrant môže asimilovať. Nachádzame tu však viacero identít, ktoré často medzi sebou súperia, alebo koexistujú, niekedy dokonca hierarchicky. Najlepšie tento jav možno pozorovať na príklade Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska. **W. Kymlicka** v diele *Multicultural Citizenship within Multinational States* poukazuje na britskú identitu, ale v britskej spoločnosti je migrant prakticky postavený pred voľbu integrácie do jednej zo súperiacich národnostných identít. Má sa migrant stať Škótom, Angličanom, Walesanom, alebo Írom? Má mu štát poskytnúť cestu k jednej z týchto identít, alebo ho navádzať k občianstvu? A ako vôbec uskutočniť asimiláciu bez narušenia politickej rovnováhy v prípade (ako je uvedený napríklad aj britský), keď jednotlivé národnostné menšiny majú ambície k nezávislosti?

Spôsoby vysporiadania sa s problémom asimilácie v multinacionálnom štáte je možné identifikovať v rôznych štátoch a teoreticky vo viacerých textoch zaoberajúcich sa touto témou. (Kiwan, 2011); (Coakley, 2007); (McGhee, 2009) Avšak spoločnou témou vytvárajúcej priesečníkom jednotlivých prípadov, vrátane konštatovania **Kymlicku** v uvedenej práci *Multicultural Citizenship within Multinational States*, je extrémna citlivosť asimilačných politik na konkrétny kontext. Len samotná tematika multikultúrnej asimilácie obsahuje niekoľko skrytých nástrah súvisiacich s konkrétnou pozíciou rôznych národnostných skupín v týchto štátoch.

Základným problémom multinacionálnych štátov je samotná koexistencia s národnými štátmi a odvodzovanie legitimity od národnostných skupín. **Kymlicka** tvrdí nasledovne: „*Vo svete tvorenom národnými štátmi, kde sa štáty legitimujú*

referovaním k normám sebaurčenia, už samotná existencia oddelenej skupiny "ľudu" s jej vlastným právom na sebaurčenie, je často vnímaná ako hrozba. A naozaj, mnohí komentátori tvrdia, že stabilná demokracia je v takýchto podmienkach nemožná. Demokracia je vláda "ľudu", ale tá predpokladá zhodu, že občania štátu naozaj aj tvoria jeden "ľud", ktorý svoju suverenitu praktizuje v spoločnom štáte a vo vnútri dohodnutých hraníc. Bez zhody, čo tvorí túto základnú jednotku sebaurčenia, demokracia sa stáva nestabilnou." (Kymlicka, 2011, s. 285) V otázke legitimity tento postoj zdieľa aj **B.Yack**, keď píše: „Táto koncepcia ľudu ako hlavného suveréna, zdroja - a nie vykonávateľa - všetkej legitímnej autority, postupne nahradila svojich rivalov o otázkach základov štátnej legitimity." (Yack, 2012 s. 7) Problém s udržaním stability multinacionálneho štátu už v základe naznačuje, aké ďalšie obavy môže mať multinacionálny štát v otázke imigrácie a asimilácie. Podstatný rozdiel s reálnymi politickými dosahmi na stabilitu štátu spočíva totiž v tom, do ktorej nacionálnej skupiny sa migrant v konečnom dôsledku zaradí, a teda aj s ktorou bude v následných politických súbojoch o sebaurčenie sympatizovať.

2. Migrácia v multinacionálnych štátoch

Politická situácia výrazne podmieňuje fakt, ako sa multinacionálny štát vysporiada s problematikou asimilácie migrantov. Najvýraznejšie prípady multinacionálnych štátov na príklade Švajčiarska, Kanady (Quebecania verzus anglofónni Kanadania), Spojeného kráľovstva Veľkej Británie a Severného Írska (Angličania, Walesania, Škóti, Íri) alebo Španielska (kastílski a katalánski Španieli) nám ukazujú, ako konkrétna politická situácia vplyva na migračnú politiku a naopak, ako výrazne je migračná politika závislá od interných politických súbojov týchto skupín. Názornosť fungovania jednotlivých príkladov v praxi ilustruje vzájomné prepojenie migračnej politiky a politickej situácie.

Švajčiarsky prípad nám konkrétne ukazuje zaujímavý paradox. Švajčiarsko ako multinacionálna krajina sa historicky dokázala vysporiadať s koexistenciou vlastných národnostných menšín, avšak zjavne paradoxne sa stavia odmietavo (Bloom, 2014) k myšlienke prijímania a začleňovania cudzincov.

Jednou z možných interpretácií švajčiarskeho paradoxu je tvrdenie, že odmietavosť prijímať imigrantov, ktorá vyústila v iniciatívach viacerých referend s vyjadrením negatívneho postoja Švajčiarov voči imigrácii (Switzerland Passes New Immigration Law that Avoids Quotas but Privileges National Workers, 2017), je motivovaná ekonomickými obavami. Domnievame sa však, že tento

faktor nie je rozhodujúci. **W. Gibson, J. L. Sullivan, H. Marcuse** a iní autori vo svojich štúdiách preukázali, že to nie sú ekonomické ale kultúrne obavy, ktoré majú výraznejší potenciál mobilizovať občanov k negatívnym postojom voči migrantom. **W. Gibson** (2006) argumentuje, že to nie sú ekonomické, ale kultúrne obavy odkrývajúce použiteľný politický kapitál. Indikátorom intolerancie je v jeho štúdiu sociotropická (a teda nie na jednotlivca zameraná egocentrická) hrozba. Predstava, že cudzinec ohrozuje skupinu a kultúru, koreluje s politickou vôľou obmedziť jeho vplyv. A to podstatne viac ako v prípade, že jednotlivec je považovaný za materiálnu, resp. ekonomickú hrozbu. Zdá sa, že ľudia sú výraznejšie motivovaní v týchto otázkach pocitom ohrozenia kultúry, ako vlastného živobytia. (Gibson, Gouws, 2003)

S postojmi sociotropickej hrozby voči cudzincom sa názorovo zhoduje aj **Kymlicka**, ktorý k postojom Švajčiarska s neochotou meniť svoje politické štruktúry argumentuje nasledovne: „...*Švajčiarsko je jedna z najexkluzionistickejších krajín v Európe vo vzťahu k migrantom a táto exklúzia čiastočne súvisí so štruktúrami multinacionálneho občianstva. Švajčiarski občania nevidia, ako migranti dokážu zapadnúť do ich zdedených politických štruktúr a nie sú ochotní tieto štruktúry zmeniť, aby túto inklúziu umožnili.*” (Kymlicka, 2011, s 289) Švajčiarsko si teda v z Kymlickovho pohľadu vybodovalo špecifické štruktúry na riešenie kultúrnych a nacionálnych konfliktov (konkrétne tu môžeme hovoriť nielen o politickej praxi kantónov, ale môžeme ísť hlbšie k étosu krajiny, ktorá je postavená na predstave kompromisného spoluzitia národnostných skupín). Obava, že migrácia by švajčiarsku citlivú rovnováhu mohla narušiť, sa zdá byť tým, čo motivuje zdržanlivý postoj asimilovať cudzincov.

Odlíšnú situáciu je možné vnímať v prípade Španielska. Španielsko nie je multinacionálnym štátom v tom istom zmysle slova ako Švajčiarsko, kde národnostné menšiny koexistujú v určitej rovnováhe, ale pozorujeme konflikt nacionálnych identít kastílskych a katalánskych Španielov. Rozdiel je zjavný pri akceptácii vnútornej dynamiky vývoja a vzájomného vzťahu národnostných skupín. Katalánske hnutie za nezávislosť je príkladným spôsobom prezentácie neakceptovania rovnovážneho vzťahu, ale aj demonštráciou relatívne silnejšieho postavenia jednej skupiny nad druhou. Katalánci, u ktorých (v zmysle, že sa nachádzajú v medzinárodnom prostredí, kde je právo na sebaurčenie legitimizujúce pre tvorbu štátu) existuje hnutie za separátny katalánsky štát. Katalánci majú záujem o integráciu migrantov do svojej kultúry a jazyka z politického aj kultúrneho hľadiska. Na jednej strane tým posilňujú

svoju pozíciu ako autonómnej kultúrnej identity, integrácia napomáha navýšeniu počtov a sile ich dovolávania sa po separátnom štáte, ale napomáha aj chrániť ich identitu pred asimiláciou do kastílskej kultúry. (Kymlicka, 2011)

V tomto prípade vidíme, ako migráciu možno využiť na dosiahnutie politických cieľov. Len v rokoch 2005 až 2015 bolo Španielsko ako krajina EÚ s najvyšším počtom naturalizovaných imigrantov. (Martinez, 2017) V roku 2005 bol počet naturalizácii pre Španielsko len 42 829, čo je len zlomok počtu z rapidného nárastu k roku 2013, keď Španielsko dosiahlo až 261295 naturalizácii. Je snáď Španielsko prístupnejšie migrantom ako iné štáty? Alebo sú za tým ekonomické motivácie pracovného trhu? Domnievame sa, že ako v prípade Švajčiarska, aj na príklade Španielska možno pozorovať rozhodujúcu úlohu, ktorú zohráva kultúrny konflikt. Pri číselnom zohľadnení treba pamätať na skutočnosť, že podstatná časť migrantov v Španielsku pochádza z Maroka a Latinskej Ameriky. Aj z dôvodu jazykovej bariéry bude mať výraznejšiu tendenciu sa integrovať v kastílskej identite oproti katalánskej. Opäť vidíme, že kontext je kľúčový. Čísla samotné v tomto konflikte majú iba čiastočnú výpovednú hodnotu.

Ďalšie príklady spôsobu použitia imigrácie na posilnenie počtu dominantného etnika uvádza **Kymlicka** v prípadoch Belgicka, Kanady a moderného Izraela: *„...dominantná skupina v multinacionálnom štáte môže použiť imigráciu ako zámerný nástroj na oslabenie nárokov historických menších. Toto bol prípad Kanady a Belgicka až po 70. roky a prípad dnešného Izraela. Centrálny štát nabáda imigrantov k tomu, aby sa identifikovali a integrovali do hegemonnej národnostnej skupiny - aby sa pridali na stranu anglicky hovoriacich Kanadanov, frankofónnych Belgičanov alebo izraelských Židov - a tým posilnili tieto dominantné skupiny oproti ich domácim francúzskym, flámskym alebo arabským subštátnym národnostným hnutiam.”* (Kymlicka, 2011, s. 290)

Opäť môžeme pozorovať zaužívaný vzorec: imigračná politika závisí v prevažnej miere od vnútroptickej situácie daných štátov, imigrácia ako taká sa stáva nástrojom v politických súpereniach týchto multinacionálnych štátov. Výsledkom je, že odtrhnuté od kontextu v ich vnútornej politickej situácii a historických vzťahoch menších týchto štátov, nedokážeme robiť efektívnu analýzu príčin, ani následkov týchto migračných politik.

Politické motivácie v prípade Izraela potvrdzujú, že štát priamo motivuje Židov k imigrácii, ale bráni sa pred imigrantmi z arabských štátov. (Kymlicka, 2011) Pochopiteľne, týmto Izrael umožňuje Židom získať a udržiavať si pozíciu

dominantného etnika. Čísla migrantov do Izraela nám ukazujú relatívne stabilné počty. V rokoch 2014-2020 sa počty pohybovali v rozpätí 24 až 30 tisíc migrantov (Total Immigration by Year to Israel 1948-present, 2020), avšak pri pohľade na krajiny pôvodu zistíme, že väčšina migrantov pochádza mimo Blízkeho východu. (Total Immigration by Year to Israel 1948-present, 2020) Táto preferencia pretrváva aj v tzv. zákone o návrate, ktorý umožňuje migrantom židovského etnika získať izraelské občianstvo na základe etnického pôvodu alebo príbuzenstva. (Israel's Basic Laws: The Law of Return, 2020)

V kanadskom prípade je politická situácia poznačená quebeckým nacionalistickým hnutím. Imigrant sa teda musí rozhodnúť, či sa integruje k frankofónnej menšine Quebečanov, alebo anglofónnej väčšine. Pochopiteľne, aj štát bude preferovať naturalizáciu do anglofónnej časti Kanady oproti Quebecu, nakoľko nebude chcieť pridávať silu tomuto nacionalistickému hnutiu. A skutočne, podľa **Kymlicku** sa väčšina imigrantov prvej a druhej generácie identifikuje s anglofónnou časťou Kanady. Sú to potomkovia domorodcov a Quebečania, ktorí majú problematický vzťah k tejto identite. (Kymlicka, 2011)

Iný príklad ukazuje Holandsko a jeho spôsob, akým sa vysporiadalo s historickými rozpormi medzi vlastnými náboženskými menšinami. V prípadovej štúdiu *When Ways of Life Collide* sa **Sniderman** a **Hagedoorn** venujú spôsobu, ako si Holandsko (podobne ako spomenutý prípad Švajčiarska) vybudovalo vlastné štruktúry umožňujúce koexistenciu odlišných náboženských vyznaní, v tomto prípade protestantskej, katolíckej a iných kresťanských menšín. Holandsko sa s problémom náboženských menšín vysporiadalo pilierovou štruktúrou, kde každá skupina dostala vlastné paralelné inštitúcie:

„Pred rokom 1960 bola holandská spoločnosť rozdelená - jeden súbor školských systémov, odborov, masových médií, politických strán a športových klubov pre protestantov; paralelný súbor pre katolíkov a ďalšia pre nekonfesionálne vyznania - všetky s finančnou podporou vlády. Katolícke, protestantské a nekonfesionálne komunity žili nezávisle jedna od druhej; ich vodcovia ale viedli za zatvorenými dverami konzultácie a koordinovali spolu svoju činnosť. Separácia a autonómia na úrovni občanov, kooperácia a spolupráca na úrovni politikov - dve odlišné úrovne politiky, ktoré sa zriedkakedy pretínali.“ (Sniderman, Hagedoorn, 2007, s.17)

Polarizácia holandskej spoločnosti pretrvala až do spomenutých 60tych rokov v 20. storočí, avšak ako môžeme očakávať, pri zrušení takejto komplexnej organizácie spoločnosti tento systém čiastočne pretrval v podobe zachovania niektorých paralelných organizácií, ako aj separátneho systému

náboženských škôl. Vo svojej štúdii **Sniderman a Hagendoorn** poukazujú, ako táto štruktúra spolu so snahou o integráciu migrantov viedla k opačnému výsledku:

„Štát financuje moslimský školský systém, v ktorom sa deti učia v jazyku krajiny svojho pôvodu a v rámci nezávisle formulovaného rozvrhu aj o svojej vlastnej kultúre. Štát takisto buduje separátne moslimské obydlia, poskytuje masmédiá (vrátane rádia a televízie) zamerané na moslimské témy a záujmy, dováža imámov, podporuje separátne sociálny a podporný systém pre imigrantské menšiny a zaviedol zvláštny konzultačný systém spolu s komunitnými „lídrmi.“ (Sniderman, Hagendoorn, 2007, s. 18)

Pokusy začleniť migrantov do existujúceho holandského systému reálne sťažil ich asimiláciu. Fakticky došlo k vzniku kultúrnej priepasti medzi moslimskými a ostatnými Holanďanmi. Ilustratívny rámec dotvárajú odpovede respondentov, podľa ktorých moslimskí a ostatní Holanďania nevedeli nájsť zhodu v otázkach morálky, výchovy detí ani práv žien. Otázky, v ktorých ostatní obyvatelia Holandska zhodu do značnej miery našli. Na holandskom príklade teda môžeme vidieť, že aj navonok multikultúrna³ spoločnosť môže byť z vlastných vnútropolitických dôvodov vystavená neočakávaným tlakom. Uvedená štúdia **Snidermana a Hagendoorna** neukázala, že by Holanďania boli viac alebo menej otvorení voči migrantom, ale zjavne preferovali tých, ktorí boli lepšie schopní sa začleniť do ich spoločnosti. A to napriek ekonomickým prínosom, ktoré multikultúrny prístup priniesol. Jednoznačne autori štúdie preukázali, že politika identity prispela k samotným konfliktom. V snahe presvedčiť väčšinu a menšinu, že sú súčasťou tej istej spoločnosti a že hlavný problém nepredstavuje konflikt hodnôt, ale stret základných lojalít potvrdzuje aj fakt opätovného prevládania kultúry nad ekonomickými motívmi. Na príklade Holandska znova môžeme vidieť, že rozhodujúce sú zabehnuté systémy, cez ktoré sa migrant má naturalizovať do prijímajúcej spoločnosti. A tie sú ovplyvnené históriou a politikou konkrétnej krajiny.

³ Viacznačné pojmové a obsahové chápanie multikulturalizmu potvrdzuje, že nehovoríme len o prítomnosti kultúr, ale aj o politike štátu zameranej na koexistenciu kultúr ako rovnocenných partnerov. Ide o tzv. prístup „šalátovej misky“ (salad bowl), kde je rozdielnym komunitám ponechaná určitá kultúrna autonómia. Je možné, že spomenuté kultúrne a politické problémy Holandska by sa v inom multikultúrnom modeli dali jednoduchšie vyriešiť. Viac o rozličných modeloch multikulturalizmu píše **A. Heywood** v *Politické ideologie* (Heywood, 2008, s. 328-354).

3. Občiansky nacionalizmus

Integrácia a naturalizácia migrantov je otázka priamo súvisiaca s identitou a spôsobom, akým prijímajúci štát pristupuje k otázkam týkajúcich sa národnej identity. Poznáme totiž štáty, ako napríklad USA a Francúzsko, ktoré sa odlišujú od všeobecne prijatého modelu etnickej identity. Konkrétne sú pre nás tieto štáty zaujímavé pre ich oddanosť princípu občianskeho nacionalizmu, ktorý uvádza pri ich opise aj **B.Yack**.

Yack uvádza vo svojom diele Spojené štáty a Francúzsko ako o jedinečné prípady, ktoré sú otvorenejšie pre migrantov práve pre ich odlišné poňatie národa. To, čo v nich podľa **Yacka** spája obyvateľov, nie je typický (na etnickej identite založený) prístup, ale identita založená na oddanosti voči myšlienke, resp. kultúre štátu. **Yack** oba štáty preto označuje za príklady občianskeho nacionalizmu: „*Štáty, ktoré povzbudzujú k imigrácii, ako USA alebo Francúzsko, majú tendenciu k iným spôsobom formovania komunity, ktoré sú viac otvorené pre naturalizovaných občanov. V Spojených štátoch dôraz sa kladie na politickú komunitu a potvrdenie zdieľaných princípov a praktík takzvaného Amerického kréda, ktoré tvorí zdroj vzájomného spojenia.*⁴ *Vo Francúzsku sa dôraz kladie naopak na kultúrnu komunitu, pre integráciu je potrebné, aby sa imigrant naučil plynule komunikovať v rámci francúzskych kultúrnych praktík. V oboch prípadoch niečo, čo sa dá len zdediť, je nahradené niečím, čo sa dá zvoliť, a tým dochádza k podpore ideí ohľadom alternatívneho pohľadu na národ ako dobrovoľnej asociácii vyjadrujúcu zdieľané politické a kultúrne idey.*” (Yack, 2012, s. 85)

Rozdiel medzi typickým poňatím etnického a občianskeho nacionalizmu je presne tým, čo robí z USA jedinečný príklad. V tomto prípade nejde až tak o etnický pôvod, ale práve o oddanosť ideám, ktoré stáli za založením Spojených štátov. Myšlienky slobody a politickej rovnosti, že každý sa môže stať Američanom, pokiaľ dokáže tieto myšlienky prijať za svoje, to robí z USA jedinečný prípad. Táto oddanosť sa prejavuje v kultúrnych a občianskych praktikách ako vzdávanie pocty vlajke, až nábožná, s ktorou Američania pristupujú ku svojej ústave, alebo v hesle: „*E pluribus unum*”, ktoré sa dá

⁴ Je dôležité pripomenúť, že aj keď Yack zaraďuje Francúzsko do kategórie štátov, kde prevláda myšlienka občianskeho (civic) nacionalizmu, iní autori hovoria o Francúzsku ako o príklade medzistupňa medzi etnickou a občianskou formou nacionalizmu, ako forme tzv. kultúrneho nacionalizmu. Vo Francúzskom prípade sa bližšie vraciame k otázke rozdielov medzi spôsobmi, ako svoju nacionálnu identitu vnímajú občania USA verzus Francúzi.

preložiť ako „z mnohých jeden“, vyjadrujúce myšlienku, že z mnohých rozličných etnických pôvodov je možné vytvoriť jeden národ, čisto z oddanosti k zakladajúcim myšlienkam.

F.Zakaria v *The Post-American World* uvádza, ako táto oddanosť občianskemu nacionalizmu je tým, čo robí USA odolnejšie a schopnejšie v otázkach integrácie migrantov. V prípade európskych štátov je to ich história spolu s ich špecifickou formou identity. Zakaria poukazuje na to, že aj vďaka schopnosti USA integrovať lepšie imigrantov USA sa dokážu udržať na vedúcej pozícii v ekonomike a technológiách.⁵ „Jediný ozajstný spôsob ako sa vyhnúť tomuto demografickému úpadku je, aby Európa prijala viac imigrantov. Domorodí Európania sa už začiatkom roku 2007 prestali nahradzovať, takže podstatné množstvo imigrantov bude potrebné len na udržanie súčasnej populácie. Populačný nárast bude potrebovať oveľa viac. Ale zdá sa, že európske spoločnosti nie sú schopné prijať a asimilovať ľudí zo zvláštnych a nezvyčajných kultúr, hlavne z rurálnych a zaostalých oblastí islamského sveta. Otázka, kto je tu na vine - imigrant alebo spoločnosť - je irelevantná. Politickou realitou je, že Európa sa hýbe smerom k prijatiu menšieho počtu migrantov a to v čase, keď jej ekonomická budúcnosť závisí od jej schopnosti prijať viac. Amerika na druhej strane tvorí prvý univerzálny národ tvorený všetkými farbami, rasami a pôvodmi, žijúcimi spolu v harmónii.” (Zakaria, 2008, s. 196 - 197)

Nakoľko USA dokážu imigrantov lepšie asimilovať, dokážu sa vyhnúť problémom súvisiacim s etnickými konfliktami a aj negatívnym efektom demografickej revolúcie lepšie ako európske štáty. Migrácia sa stáva ekonomicky potrebnou na udržanie stabilnej produktivity pri starnutí populácie. Preto aj vďaka poňatiu americkej identity USA poskytujú istú výhodu v porovnaní s mnohými európskymi štátmi, kde schopnosť štátu asimilovať migrantov súvisí viac od ich etnického pozadia.⁶

Podobnú pozíciu, aj keď s podstatnými rozdielmi zastáva aj Francúzsko. Príklad občianskeho, resp. liberálneho nacionalizmu vo Francúzsku preferuje

⁵ Zakaria takisto zastáva postoj, že migranti môžu patriť k najdôležitejším inovátorom, keď píše aj o veľkom počte pôvodných migrantov, ktorí zakladajú vlastné technologické firmy. J. Diamond v knihe *Otrasy* (Diamond, 2019) uvádza vysoký počet migrantov prvej a druhej generácie, ktorí patria medzi nositeľov Nobelových cien. Podporuje názor, že na odhodlanie migrovať do inej krajiny je potrebný podnikateľský duch a ochota riskovať, vlastnosti, ktoré sú takisto dôležité pre inovátorov a podnikateľov. Môžeme tu pozorovať ďalší skrytý benefit migrácie.

⁶ Uvedená holandská štúdia od Snidermana poukazovala na to, že ide konkrétne o obojstranný konflikt hodnôt, ktorý viedol k rastu intolerancie. V prípade menšín, ktorých hodnoty boli kompatibilnejšie, tie boli preferované Holanďanmi oproti moslimom.

prístup, ktorý sa niekedy označuje aj ako kultúrny nacionalizmus. Podobne ako v americkom prípade, schopnosť akceptovať idey, na ktorých je postavená francúzska spoločnosť, sú predpokladom asimilácie, ale v tomto prípade sú idey považované za súčasť kultúry, ktorá je tým spojivom utvárajúcim národnú identitu. To, čo **Yack** označuje ako schopnosť „*plynule hovoriť jazykom kultúry*“, sa stáva predpokladom asimilácie. Kultúrny nacionalizmus môžeme do istej miery teda označiť za medzistupeň etnického a občianskeho nacionalizmu. A ako sa ukáže, opäť platí, konkrétny spôsob, akým národ vníma svoju identitu, má efekt na spôsob, akým sa správa k migrantom a ako je schopný ich integrovať. Podobne ako v predchádzajúcich prípadoch, aj toto nastavenie je odôvodnené politicky a historicky. V tomto kontexte sa kryštalizujú myšlienky Francúzskej revolúcie, republikánske idey, až po určitú kultúrnu hrdosť moderného Francúzska, ktoré za svoje kľúčové hodnoty považuje ochranu moderných liberálnych hodnôt ako sloboda prejavu a rovnosť pohlaví.

Sme ale svedkami prípadov, kedy sa oddanosť hodnotám dostala (podobne ako v belgickom prípade) do konfliktu s hodnotami moslimských migrantov. **D. Lacorne** v *Limits of Tolerance* píše o Francúzsku ako o zvláštnom prípade ohľadom spôsobu, akým spôsobom štát pristupuje v otázkach tolerancie. Lacorne zvlášť argumentuje francúzskou kontroverziou ohľadom náboženských symbolov, uvádzajúc ho ako príklad týchto problémov. Vo Francúzsku v otázkach náboženských symbolov platí prístup tzv. verejnej neutrality, keď sú symboly rozličných náboženstiev nepripustné pre verejnú činnosť (príklad učiteľstvo alebo úrady). S tým súvisel aj prípad kontroverzie, ktorá nastala v otázke zákazu nosenia hidžábov francúzskych študentiek. V týchto prípadoch bolo povolené zahaľovanie, avšak francúzske súdy si zachovávajú právo zakázať náboženské prejavy, ktoré vedú k násiliu. (Lacorne, 2019, s.158-160)

Je vidno, že v otázke tak citlivej a tak silno prepojenej na kultúru, akou je náboženstvo, má Francúzsko razantnejší prístup ako iné štáty (zvlášť máme na mysli alternatívny prípad USA). Razantný prístup potom vedie k pocitu odvrhnutia, prežívajúci už tak dislokovanou menšinou, ktorá sa musí prispôbiť novej kultúre. Mení proces vedúci k asimilácii, resp. harmonického spolužitia na konflikt, vyvolávajúci pocit ohrozenia zo straty vlastných hodnôt a identity. Pocit, ktorý vo svojej štúdií preukázal **Gibson**, a ten je silnejší motivátor k intolerantnému správaniu ako akýkoľvek ekonomický motív.

Francúzsko sa zdá, má problém vysporiadať s tými migrantmi, ktorých hodnotové rozdiely stavajú Francúzov do antagonistickej pozície. Podobnú situáciu pozorujeme v holandskom prípade, avšak holandský antagonizmus bol

medzi rozdielnymi minoritami jedného multikultúrneho štátu. Vo Francúzsku je tento hodnotový antagonizmus medzi štátom samotným a tými migrantmi, ktorí asimiláciu považujú ako útok na svoje hodnoty. Francúzsky prípad poukazuje na to, že stále (ako poznamenáva aj Kymlicka) absentuje funkčná politika k naturalizácii nových občanov, resp. politika, ktorá by sa dala všeobecne aplikovať. Tento problém posilňuje samotný fakt, že migrácia vo Francúzsku priebežne narastá. Percentuálne zastúpenie imigrantov vo Francúzsku prudko narastá, hlavne od obdobia nového tisícročia a to až na úroveň 10% celkovej populácie. (L'essentiel sur... les immigrés et les étrangers, 2021) Vzhľadom na to, že v priebehu posledných 20 rokov má Francúzsko tendenciu sledovať narastajúce množstvo aj zastúpenie migrantov (podľa *Institut national de la statistique et des études économiques* len v roku rokoch 2006 až 2018 to bol nárast od 193 400 po 273 000 migrantov). A nielen to. Zastúpenie migrantov ukazuje, že až 46.5% pochádza z Afriky, prevažne z oblasti Maghrebu, ktorá bola historicky súčasťou Francúzska.

História konkrétnej krajiny sa opäť ukazuje ako relevantná k analýze tohto problému. Francúzske koloniálne impérium totiž jednalo so svojimi teritóriami metódou značne odlišnou od iných, snažiac sa exportovať jazyk, kultúru a inštitúcie domovskej krajiny a prakticky narábajúc s kolóniami ako regiónmi materskej krajiny. Výsledkom je, že po dekolonizácii sa podstatne bohatšie Francúzsko stáva atraktívnou destináciou pre túto oblasť. Hlavne oblasť Maghrebu je oblasťou, kde je francúzština jeden z hlavných jazykov, ďalší priamy pozostatok francúzskeho koloniálneho impéria, ktorý však vedie k tomu, že Francúzsko je o to viac zaujímavejšia destinácia pre imigráciu z tejto oblasti.⁷

Migranti si však berú so sebou aj svoje náboženstvo a hodnotové nastavenie, ktoré odovzdávajú svojim potomkom. A hodnotové spory, ako sme uviedli na prípade Holandska, vedú k integračným problémom, zvlášť v prípade uvedených kontroverzných rozhodnutí. Zdá sa, že ak majú migranti pocit antagonizmu z prijímajúceho štátu, je ich schopnosť integrácie obmedzená.

⁷ Francúzsky jazyk patrí k najrozšírenejším hlavne v oblasti západnej Afriky, kde boli historicky najbližšie francúzske kolónie. Aj štáty z tejto oblasti, ktoré nemajú francúzštinu za oficiálny jazyk, stále majú významné percento francúzskeho hovoriacich obyvateľov. (World in Maps: List of Francophone Countries, 3.3. 2021.)

4. Etnický nacionalizmus

Ako možno objasniť príklady, keď v štáte prevažuje jedna kultúra? V európskych štátoch, kde sa nacionálne identity určujú na etnickom princípe, ide zvyčajne o štáty s nižšou mierou migrácie z ekonomických dôvodov. Máme na mysli postkomunistické štáty, ktorých pôvod bol založený na etnickom pôvode a pre svoju relatívnu neatraktívnosť pre imigrantov ostali poväčšine etnicky homogénne.⁸

Ak zohľadníme **Fearonovu** (2003) štúdiu etnickej diverzity, poväčšine ponúka očakávané výsledky. Stredoeurópske krajiny sa približujú etnickou homogenitou vyspelejšiemu Západu. Naznačuje to aj **Fearonova** štúdia *Ethnic and Cultural Diversity by Country* (2003). Štáty ako Maďarsko a Poľsko podľa nej patria k najhomogénnejším vôbec, aspoň čo sa týka regiónu, ktorý už aj tak patrí k etnicky a kultúrne homogénnejším.⁹

V maďarskom prípade môžeme vidieť, že táto homogenita v sebe skrýva mobilizačný politický potenciál. Apelom na ňu môžeme pozorovať, podobne ako sme videli v prípadoch migračnej krízy zo strany maďarskej vlády, ako dosiahnuť výraznú podporu etnického nacionalizmu. V etnicky nacionálnom Maďarsku je totiž maďarská identita silne prepojená s maďarským etnikom. Toto prepojenie umožňuje formulovať výraznú migráciu ako ohrozenie národnej identity. Maďarsko prezentované ako domov tejto identity, bude v očiach nacionalistov stratené, ak bude narušená etnická a kultúrna prevaha maďarského národa. Vidíme, že táto kombinácia faktorov – etnická homogenita, migračná vlna a politická kalkulácia, umožňujú apelovať na to, čo **Gibson** (2006) nazýva sociotropickou hrozbou. Pocit ohrozenia vlastnej kultúry a identity sa stáva opäť mobilizačným faktorom.¹⁰

Mimo Európy nachádzame kultúrne a etnicky najhomogénnejšie štáty v buď v postkoloniálnom svete, Južnej Amerike alebo Juhovýchodnej Ázii (vo Fearonovej štúdii vedú štáty ako Egypt, Argentína, Haiti, Severná a Južná

⁸ Samozrejme záleží aj na viacerých faktoroch, napríklad na geografickej polohe štátu.

⁹ Fearonova štúdia ukazuje mieru etnickej homogenity Slovenska (etnický index 0.332) na úrovni ruskej a nie tak ďaleko napríklad od ruskej (0.333) alebo českej úrovne (0.322). Avšak v kultúrnej homogenite hodnotí Slovensko (kultúrny index 0.293), veľmi podobne Rusku (0.311), je kultúrne výrazne rozmanitejšie ako Česko (0.064). Naproti tomu Maďarsku (0.186 etnický a 0.185 kultúrny index) a Poľsku (0.047 a 0.041) majú oveľa homogénnejšie hodnotenie.

¹⁰ V Maďarskom prípade môžeme tento potenciál vidieť v prípade referenda o imigračných kvótach iniciovaného maďarskou vládou v roku 2016, ktorého sa zúčastnilo až 44% voličov, hlasujúci v 98% odmietavo voči imigračným kvótam.

Kórea). Pre postkoloniálne prípady tento jav môžeme pripísať ich geografickej polohe a zaostávajúcemu ekonomickému rozvoju, ktorý z nich robí neatraktívne destinácie pre migráciu (v prípade kórejských štátov máme na mysli aj ich politické dôvody). Avšak jeden z najzaujímavejších prípadov nachádzame v Japonsku, ktoré je ekonomicky rozvinuté, porovnateľne so západnými štátmi. Krajina je výrazne kultúrne aj etnicky homogénna a pritom zastúpenie migrantov je k roku 2015 len na úrovni 1.61% (z celkovej vtedajšej populácie 127 miliónov obyvateľov) a toto percento je desaťročia bez výrazných zmien. (Japan Immigration Statistics 1960-2021, 2021) Uvedená pozícia je do značnej miery spojená s tradičnou predstavou Japonska ako etnického národa, ktorý si stráži svoju homogenitu, ale pretavuje sa do problémov s integráciou a naturalizáciou migrantov. Obava, že Japonci prestanú „vyzerať ako Japonci“ vedie k reštriktívnej imigračnej politike v štáte, ktorý má rovnaké problémy so starnutím populácie, s akými sa stretávame na príklade západných štátov (Diamond, 2019). Zakorenené predstavy o tom, čo to znamená byť etnickým Japoncom, obmedzujú schopnosť cudzincov integrovať sa do spoločnosti. Výsledkom je štát s výraznou mierou starnutia populácie z kultúrnych dôvodov. Opakuje sa tu princíp: kultúrne motívy presahujú nad ekonomické záujmy a ochrana skupinovej identity je dôležitejšia ako vlastný materiálny prospech.

5. Budúci vývoj

Demonštrácia na príkladoch skúseností jednotlivých uvedených štátov ukazuje, že kultúrne faktory držia primát pred identitou. Zjavne sa potvrdzuje, že identita je hlavný politický motivátor. Avšak akú úlohu zohráva pri migrácii ekonomika? Nemáme teda ignorovať ekonomické motívy?

Ekonomické motívy totiž síce nemotivujú obyčajného voliča rovnakou silou ako kultúrne, ale sú stále dôležité pre vládu, firmy, udržiavanie kompetitívnej ekonomiky ako aj pre udržanie politických elít pri moci, nakoľko pred svojimi voličmi musia niesť zodpovednosť za ekonomický stav krajiny. **Sniderman a Hangedoorn** (2007) presne tu nachádzajú dôvod pre rozširovanie multikultúrnej politiky v západných demokraciách. Zodpovednosť za nedostatočnú integráciu moslimských imigrantov v Holandsku dávajú na plecia politikom zameraným príliš na ekonomický rozvoj a prílišnú dôveru v holandský pilierový systém, ktorý nebol schopný sa vysporiadať s novou náboženskou

identitou tak ako to zvládol v histórii v prípade katolíkov a protestantov.¹¹ Zdá sa, že existencia fungujúceho systému, ktorý umožňuje oddelene koexistovať rôznym náboženským vyznaniám je možná, len ak sú všetky ochotné akceptovať spoločné normy tolerancie voči vlastným odlišnostiam, avšak tento predvídateľný problém nebol včas riešený a jeho výsledkom bola mobilizácia nacionalistov.

Ekonomika teda zohráva úlohu ako motivátor k migrácii, nielen pre migrantov samotných, ktorí pochopiteľne budú hľadať štáty poskytujúce lepšie podmienky, ale aj pre politikov, ktorí sú postavení pred problém riešenia demografickej krízy. V absencii nacionalistického protitlaku preto prevážia ekonomické motívy. V prípade, že dôjde k politizácii migrácie (spomenutým apelom na sociotropickú hrozbu, ktorú predstavujú migranti pre skupinovú identitu), kultúrne a politické motívy prevládajú. Ekonomické motívy vedú k migrácii, ale kultúrno-sociálne faktory majú potenciál sa aktivizovať a ich prevýšiť.

Zaoberať sa migráciou bez pochopenia konkrétneho kontextu, histórie a politickej situácie daného štátu je v konečnom dôsledku zložité. Ako sme pozorovali v multinacionálnych prípadoch, vnútorné konflikty subnacionálnych skupín môžu viesť k tomu, že migrácia je politicky žiaduca – aby migranti boli následne zaradení do majoritnej skupiny a pomohli jej udržať si prevahu vo vnútropolitických konfliktoch. A napokon je evidentné, že ekonomika vie byť motivátorom k migrácii, ale v demokraciách musíme venovať výraznejšiu pozornosť aj spôsobu, akým vedieme migrantov k asimilácii. Mať modernú otvorenú ekonomiku a pritom sa pridrižovať starého modelu na etnickej identite založeného štátu je problematické. Reforma spôsobu, akým vnímame vlastné štáty v Európe a akceptácia modelu viac príbuzného americkému, kde je občianska identita viac viazaná na oddanosť ideálom ako etnický pôvod potvrdzuje, že je možné nájsť aspoň jedno riešenie posilňovania potenciálu európskych spoločností v asimilácii cudzincov, ktorí si so sebou často nesú

¹¹ Systém totiž predpokladal existenciu väčšej miery hodnotového prieniku, ako je medzi modernými liberálnymi Európanmi a konzervatívnejšie ladenými moslimskými imigrantmi. Sniderman a Hangedoorn poznamenávajú, že autoritárne ladené pohľady holandských moslimov majú problém nájsť prienik s liberálnejšie ladenými kresťanskými Holanďanmi. Bližšie k tomuto hodnotovému konfliktu v Sniderman a Hangedoorn (2007) s. 21, kde opisujú zásadný rozdiel medzi moslimami a domácimi Holanďanmi v otázkach, ako sa správať k ženám moslimov a domáci Holanďania rozchádzajú v otázkach ako sa správať k ženám a pristupovať k rodinnej výchove. Až zarážajúci rozpor na tak zásadnej úrovni, že sa javí, že pilierový systém, resp. jeho pozostatky len napomáhajú tento problém prehlbovať.

identitty a hodnoty svojich pôvodných štátov.

Iný problém je absencia štandardne funkčnej asimilačnej politiky. Potreba partikulárneho prístupu k štátom v otázke migrácie znamená, že každý štát si musí vybudovať vlastnú naturalizačnú politiku a je možné očakávať, že bude potrebné množstvo pokusov a omylov. Na príklade uvedených multinacionálnych prípadov sa ukazuje možná koexistencia rôznych kultúrnych a nacionálnych identít, ale vyžaduje snahu, vyjednávanie a sústavné politické kompromisy, ktorých výsledkom bola inštitucionálna forma daného stavu, v prípade Švajčiarska a Holandska. Iróniou bolo, že existencia a snaha zachovať tieto inštitúcie je tým, čo sa stalo pre tieto spoločnosti novou prekážkou. Preto prílišná naviazanosť na staré inštitúcie, vybudované ako odpoveď na konkrétny problém spolunažívania konkrétnych menšín, bude pôsobiť v moderných štátoch relatívne produktívne. Potrebný bude flexibilnejší model a zdá sa, že občiansky nacionalizmus a istá superidentita vyplývajúca z oddanosti k spoločným liberálno-demokratickým princípom ho môže ponúknuť.

Prechod z jedného nacionálneho modelu na iný nebude ľahký. Je otázne, či je vôbec možné ho vykonať v reálne dohľadnej dobe. Je možné, že k nemu dôjde práve pod vplyvom nárastu počtu obyvateľov európskych štátov a spolu s inými etnickými identitami donúti občanov týchto štátov ku kolektívnej debate ohľadne toho, čo znamená byť členom daného alebo iného národa, čo občanov spája a rozdeľuje. V tejto ideovej konštelácii je možné na podklade teoretických rozpracovaní ponúknuť kľúč k praktickým riešeniam.

Záver

V analyzovaných praktických príkladoch jednotlivých národných a kultúrnych identít poukazujeme na skutočnosť, do akej miery vplyva kontext konkrétneho štátu na jeho schopnosť a ochotu prijímať populáciu migrantov. Pozorujeme, že je problematické dospieť k jednotnému záveru alebo koherentnej teórii len na základe číselných údajov, nakoľko v týchto prípadoch kontext konkrétnej politickej klímy, histórie a existujúcich kultúrnych konfliktov, lojalít a politík má podstatne väčší vplyv na schopnosť a ochotu štátu prijímať migrantov.

Prípady, keď bola migrácia vítaná z ekonomických dôvodov - na posilnenie pracovnej sily, náhradu obyvateľstva ako korekcia klesajúceho počtu obyvateľstva, je málo čo namietat'. Štúdie, ako napríklad **Ignatans** a

Matthews(2017), **Ewing**(2015), **Bell**(2013)¹² ukazujú, že migrácia je celkovo ekonomický benefit pre prijímajúcu krajinu. Migranti svojou ekonomickou aktivitou vytvárajú viac pracovných miest ako berú, majú nižšiu mieru kriminality ako domáca populácia. Avšak za predpokladu schopnosti integrácie.

Schopnosť integrovať migrantov je rozhodujúca. V značnej miere závisí od kontextu krajiny, kultúry a efektivity naturalizačných politík. **Gibson** vo svojich tolerančných štúdiách, na otázku, či sme ochotní tolerovať niekoho, s ktorého hodnotami nesúhlasíme, závisí v prevažnej miere od toho, či sa cítime ohrození. **Gibsonova** analýza ukazuje, že len jeden druh hrozby rozhoduje ako motivátor intolerancie: sociotropická hrozba, hrozba voči komunite, jej kultúre a identite. Schopnosť tejto hrozby motivovať k politickej aktivite ďaleko presahuje obdobnú silu egocentrickej alebo materiálnej hrozby. Jednoducho povedané, **Gibsonove** štúdie ukazujú, že hrozba voči našej komunitnej identite, dedičstvu a kultúre, nás skôr prinúti odmietnuť cudzinca ako odmietnuť ekonomické argumenty.

Kontext skúmania jednako zohráva úlohu, ako sme ukázali v konkrétnych multinacionálnych štátoch. Jednotlivé štáty sú schopné a ochotné akceptovať migrantov, vedia byť ale aj vyberavé, koho akceptovať a ako ho začleniť v rámci existujúceho politického boja vlastných menšín. V skratke povedané, rozhoduje, kto migruje, kam a čo sa momentálne deje v prijímajúcej krajine. Tieto javy určujú, či bude migrant vítaný s pripraveným systémom jeho naturalizácie, alebo relegovaný na existenciu v oddelených izolovaných komunitách.

Jednoznačne syntetizovať myšlienky tohto textu, znamená potvrdiť, že kontext je dôležitý. Migrácia má iný význam pre jeden štát ako pre iný, nehovoriac o otázke identity prijímaného migranta, ochoty populácie naturalizovať, vplyv existujúcich inštitúcií na začlenenie a proces naturalizácie. Z argumentačnej bázy jednotlivých štúdií vyplýva, že ekonomické argumenty a faktory sú skôr zástupný problém, pre reálne politické a kultúrne motivácie odmietat' migrantov.

Preto ak chceme tento problém uchopiť efektívnejšie, musíme sa viac sústrediť na konceptuálne aspekty. Konkrétne prípadové štúdie nás môžu viesť k vytvoreniu typológie spôsobov, akými sa štáty prispôbujú migrácii a potom sa môžeme posunúť k vytváraniu všeobecných záverov. Avšak je možné, že ide o problém tak pevne naviazaný na kontext danej krajiny, že každé navrhnuté

¹² Bellova štúdia je zvlášť zaujímavá, nakoľko poukazuje na nárast kriminality pri prvej vlne európskej migračnej krízy, ale aj pokles pri druhej vlne.

riešenie bude musieť byť ukotvené hĺbkovou analýzou histórie a politiky konkrétnej krajiny, ako aj jej schopnosti integrovať cudzincov.

V štúdiu od **R. Putnama** *E Pluribus Unum* pokusy spolunažívať v kultúrne zmiešaných komunitách vedú k pocitom vzájomnej nedôvery až odcudzenia, ktoré spoločnosť oberajú o určitý sociálny kapitál. Je vidno, že ako sociálne entity to bude vždy ľudí ťahať do komunit, kde sa môžu cez pocit zdieľanej identity lepšie cítiť doma, avšak Putnam poznamenáva, že tieto problémy identifikoval len v krátkodobom horizonte. V konečnom dôsledku je budovanie a integrácia identít komplexný problém, ale podujat' sa na jeho riešenie je kľúčové, ak máme existovať v globalizovanom svete. Nie je dôvod očakávať, že umelé oddeľovanie bude mať lepšie účinky ako umelé spájanie, nehovoriac o morálnych problémoch súvisiacich s politikami, ktoré by oddeľovali populácie podľa etnickej identity. Prioritne je preto dôležité zamerať pozornosť na problémy súvisiace so spolunažívaním a integráciou.

Literatúra:

- BELL, B. – FASANI F. – MACHIN, S. 2013. Crime and Immigration: Evidence from Large Immigrant Waves. In *The Review of Economics and Statistics*, roč. 21, 2013, č. 3, ISSN 0034-6535, s. 1278-1290
https://doi.org/10.1162/REST_a_00337
- BLOOM, T. 2014. *Are the Swiss Really Against EU Immigration Policy?* Dostupné na internete: <https://ourworld.unu.edu/en/are-the-swiss-really-against-eu-immigration-policy>
- COAKLEY, J. 2007. *National identity in Northern Ireland: stability or change?* Dostupné na internete: <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1111/j.1469-8129.2007.00316.x>
<https://doi.org/10.1111/j.1469-8129.2007.00316.x>
- DIAMOND, J. 2019. *Otrasy: Ako národy riešia svoje krízy*. Bratislava: Premedia, 2019. 410 s. ISBN 978-80-8159-794-7
- EWING, W. A. – MARTINEZ D. – RUMBAUT R. G. 2015, *The Criminalization of Immigration in the United States*, dostupné na internete: https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2631704
- FEARON, J.D. 2003. *Ethnic and Cultural Diversity by Country*. In *Journal of Economic Growth*, roč. 8, 2003, č. 2, ISSN 1381-4338, s. 195-222
<https://doi.org/10.1023/A:1024419522867>
- Francophone Countries*. 2021. Dostupné na internete:

- <https://worldinmaps.com/francophone-countries/>
- GIBSON, J. L. 1977. *Measuring Political Tolerance and General Support for Pro-Civil Liberties Policies: Notes, Evidence and Cautions*. In *Public Opinion Quarterly*, roč. 77, 2013, č. 3, ISSN 0033-362X, s. 45-68
<https://doi.org/10.1093/poq/nfs073>
- GIBSON, J. L. 2003., GOUWS A. *Overcoming Intolerance in South Africa: Experiments in Democratic Persuasion*. New York: Cambridge University Press. 262 s. ISBN 978-0-521-67515-4
- GIBSON, J. L. 2006. *Enigmas of Intolerance: Fifty Years after Stouffer's Communism, Conformity and Civil Liberties*. In *Perspectives on Politics*, roč. 4, 2006, č. 1, ISSN 1537-5927, s. 21-34
<https://doi.org/10.1017/S153759270606004X>
- HEYWOOD, A. 2008. *Politické ideologie*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2008. 362 s. ISBN 978-80-7380-137-3
- IGNATANS D. – MATTHEWS R. 2017. Immigration and the Crime Drop. In *European Journal of Crime, Criminal Law and Criminal Justice*, roč. 25, 2017, č. 3, ISSN 0928-9569, s. 205-229
<https://doi.org/10.1163/15718174-02503002>
- Israel's Basic Laws: The Law of Return*. 2020. Dostupné na internete: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/israel-s-law-of-return>
- Japan Immigration Statistics 1960-2021*. 2021. Dostupné na internete: <https://www.macrotrends.net/countries/JPN/japan/immigration-statistics>
- KIWAN, D. 2011. *National Citizenship in the UK? Education and Naturalization Policies in the Context of Internal Division*. In *Ethnicities*, roč. 8, 2011, č. 3, ISSN 1468-7968, s. 269-280
<https://doi.org/10.1177/1468796811407811>
- KYMLICKA, W. 2011. *Multicultural Citizenship Within Multinational States*. In *Ethnicities*, roč. 8, 2011, č. 3, ISSN 1468-7968, s. 269-280, s. 281-302
<https://doi.org/10.1177/1468796811407813>
- LACORNE, D. 2019. *The Limits of Tolerance: Enlightenment Values and Religious Fanaticism*. New York: Columbia University Press. 280 s. ISBN 9780231187145
<https://doi.org/10.7312/laco18714>
- L'essentiel sur... les immigrés et les étrangers*. 2020. Dostupné na internete: https://www.insee.fr/fr/statistiques/3633212#graphique-Tableau1_radio1
- MARTINEZ, S. 2017. *Uno de cada cuatro extranjeros que obtuvieron la nacionalidad en la UE en 2014 la lograron en España*. Dostupné na internete:

- <https://www.elperiodico.com/es/sociedad/20160613/espana-fue-el-pais-de-la-ue-que-mas-nacionalidades-concedio-5201076>
- PINOTTI P. – BIANCHI, M. – BUONANNO P. 2012. Do Immigrants Cause Crime? In *Journal of the European Economic Association*, roč. 10, 2012, č. 6, ISSN 1542-4774, s. 1318-1347
- <https://doi.org/10.1111/j.1542-4774.2012.01085.x>
- PUTNAM, R. 2007. E pluribus Unum: Diversity and Community in the 21st century. In *Scandinavian Political Studies*, roč. 30, 2007, č. 2, ISSN 1467-9477, s. 137-174
- <https://doi.org/10.1111/j.1467-9477.2007.00176.x>
- Reality Check: Are migrants driving crime in Germany?* 2021. Dostupné na internete: <https://www.bbc.com/news/world-europe-45419466>
- SNIDERMAN, P. M. – HANGEDOORN, L. 2007. *When Ways of Life Collide: Multiculturalism and its Discontents in the Netherlands*. Princeton: Princeton University Press. 155 s. ISBN-13 978-0-691-12906-8
- SULLIVAN, J. L.– TRANSUE, J.E. 1999. The psychological Underpinnings of Democracy: a Selective Review of Research on Political Tolerance, Interpersonal Trust and Social Capital. In *Annual Review of Psychology*, roč. 50, 1999, č. 1, ISSN 0066-4308, s. 625-650
- <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.50.1.625>
- Switzerland Passes New Immigration Law that Avoids Quotas but Privileges National Workers*. 2017. Dostupné na internete: <https://ecas.org/switzerland-immigration-law-quotas/>
- Total Immigration to Israel by Select Country per Year 1948-present*. 2020. Dostupné na internete: <https://www.jewishvirtuallibrary.org/total-immigration-to-israel-by-country-per-year>
- YACK, B. 2021. *Nationalism and the Moral Psychology of Community*. Chicago: University of Chicago Press. 328 s. ISBN-13 978-0-226-94467-8
- ZAKARIA, F. 2008. *The Post-American World*. New York: W.W. Norton. 292 s. ISBN 978-0-039-06235-9